

Kulttuuripoliittiset tavoitteet vuoden 2010
kulttuurin tulevaisuutta käsittelevän
selonteon jälkeisissä hallitusohjelmissa

Heidi Hummastenniemi
Kandidaatintutkielma
Taidehistoria
Musiikin, taiteen ja kulttuurin
tutkimuksen laitos
Humanistis-yhteiskuntatieteellinen
tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Syyslukukausi 2019

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ

1. Johdanto	1
2. Tutkimusaineiston esittely.....	5
2.1 Valtiollinen kulttuuripolitiikka ja sitä ohjaavat asiakirjat.....	5
2.2 Selonteko kulttuurin tulevaisuudesta	6
2.3 Hallitusohjelmat ja niiden toimeenpanosuunnitelmat.....	7
3. Kulttuuripolitiikan ja kulttuurin tulevaisuutta käsittelevän selonteon teemojen asema hallitusohjelmissa	10
3.1. Taiteen ja kulttuurin arvo ja merkitys	10
3.2. Kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö.....	11
3.3. Kulttuurinen moninaisuus ja monikulttuurisuus.....	13
3.4. Yhteisöllisyys ja osallisuus sekä sivistykselliset ja kulttuuriset oikeudet	15
3.5. Luovuuden edellytykset.....	17
3.6. Kulttuurituotannot ja -palvelut.....	19
3.7. Kulttuuritoimialojen talous, työllistyminen ja toimeentulo	20
4. Päätäntö	22
LÄHDELUETTELO	25

1. JOHDANTO

Vuonna 2014 valmistunut pro gradu -tutkielmani Palvelusta hyödykkeeksi: taiteen käsitteen merkityksen kehittyminen taide- ja kulttuuripoliittisissa selonteissa 1978-2010 käsitteli taiteen ja kulttuurin merkityksiä selonteissa, jotka kuvasivat kukin aikansa kulttuuripoliittista tilaa ja uusin myös tavoitteita. Halusin kandidaatintutkielmani liittyvän samaan aihepiiriin, sillä tutkimukseni aihe ja aineistot kiinnostivat minua ja jättivät ympärilleen paljon käyttämättömiä tutkimusmahdollisuuksia. Löysin tutkimusongelmani, kun yhdistin pro gradu -tutkielmasta tutun aineiston ja mahdollisuuden verrata selontekoja kulttuuripolitiikkaa käytännössä ohjaaviin poliittisiin suunnitelmiin.

Tutkin valtioneuvoston selontekoa kulttuurin tulevaisuudesta vuodelta 2010 ja vertaan sen tavoitteita selonteon antamisajankohdan jälkeisiin hallitusohjelmiin. Haluan selvittää näkyvätkö selonteon toimenpide-ehdotukset jotenkin maamme suuria poliittisia linjoja ohjaavissa hallitusohjelmissä. Hallitusohjelmien tueksi tutkin niiden pohjalta tehtyjä toimintasuunnitelmia, joissa tavoitteisiin on paneuduttu yksityiskohtaisemmin. Nurinkurinen järjestykseni kandidaatin- ja pro gradu -tutkielman tekemisessä mahdollistaa sen, että pystyn valmiiksi hahmottamaan millaisen tekstimaailman osa kandidaatintyöni aineisto on. Toki hallitusohjelmat ovat erilaisia tekstejä kuin selonteot (tai tutkimukseni tapauksessa viimeisin kulttuuripoliittinen selonteko, joka mielestäni eroaa selvästi linjaavuudellaan selontekoteksteistä yleisesti), mutta ne ovat kuitenkin molemmat samasta kontekstista: ne ovat tekstejä, joiden on tarkoitus ohjata hallituksen toimintaa.

Tutkimusongelma, johon pyrin löytämään vastauksen, on: Onko selonteossa kulttuurin tulevaisuudesta esitettyjä toimenpide-ehdotuksia huomioitu Suomen hallitusohjelmissä? Tarkemmin sanoen, onko selonteon jälkeisissä hallituksen menettely- ja tavoiteohjelmissä samoja pyrkimyksiä ja suuntaviivoja taide- ja kulttuuripolitiikan suhteen kuin selonteossa? Tutkimuskysymyksiäni ovat: Toistuvatko selonteon teemat ja tavoitteet hallitusohjelmissä?

Mitkä kulttuuripoliittiset teemat nousevat hallituksen toimintasuunnitelmissa esiin ja mitkä mahdollisesti eivät? Millainen on kulttuuripolitiikan asema hallitusohjelmissa ja onko sille asetettu selkeitä tavoitteita?

Tutkimusmetodinä aion käyttää teemoittelua, jotta pystyn helpommin vertaamaan tavoitteita keskenään. Periaatteessa kehys vertailulle on jo olemassa. Selonteossa kulttuurin tulevaisuudesta on kuvailtu kuusi keskeistä muuttuvaa tekijää, jotka tulevat tulevaisuudessa vaikuttamaan kulttuuripolitiikkaan. Niiden pohjalta on nostettu esiin ”seitsemän ydinaluetta, joiden suhteen tarvitaan yhteiskunta- ja kulttuuripoliittisia linjauksia, arvovalintoja ja ratkaisuja. Nämä ovat: taiteen ja kulttuurin arvo ja merkitys, kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö, kulttuurinen moninaisuus ja monikulttuurisuus, yhteisöllisyys ja osallisuus sekä sivistykselliset ja kulttuuriset oikeudet, luovuuden edellytykset, kulttuuripalvelut ja tuotannot sekä kulttuuritoimialojen talous, työllistyminen ja toimeentulo.”¹ Pyrin tutkimuksessani hyödyntämään selonteon ydinalueita eli teemoja ja etsimään hallitusohjelmista aiheita, jotka sopisivat samojen teemojen alle.

Tutkimuksessa on otettava huomioon, että vertaan keskenään aineistoja, jotka ovat suunnitelmia eivätkä varsinaisia toteutuneita tavoitteita tai tehtyjä toimenpiteitä. Tähän näkökulmaan ja rajaukseen päädyin aineiston hallittavuuden vuoksi. On totta, että voisi olla mielenkiintoista nähdä, mitkä asiat kulttuuripolitiikassamme on selonteon jälkeen toteutettu tai mihin tavoitteisiin aktiivisesti pyritään tekojen kautta, mutta tavoitteiden tutkiminen on mielestäni yhtä tärkeää. Niistä nähdään, mitä asioita hallitukset ovat pitäneet tärkeinä ja pinnalla, vaikka resurssit, keinot tai aika eivät olisi toteuttamiseen asti riittäneet. Varsinaisten kulttuuripoliittisten päätösten ja niiden toimeenpanon tutkiminen vaatisi laajempaa aineistoa ja isomman tutkimuksen, kuin mihin kandidaatintutkielmassa pystyn paneutumaan.

Totesin pro gradu -työtä tehdessäni, ettei taide- ja kulttuuripoliittisia selontekoja ole juuri tutkittu tai käytetty aineistona tutkimuksissa. Kulttuuri ja taide ei ole ollut viime vuosina myöskään politiikassa varsinaisesti pinnalla, vaan se nousee keskustelunaiheeksi korkeintaan muiden aiheiden ohessa. On merkityksellistä tutkia isolla panoksella tehdyn selonteon

---

¹ Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta 2010, 9.

tavoitteita ja verrata niitä hallitusohjelmiin tilanteessa, jossa hallitukset ovat korostaneet vaikeaa taloustilannetta ja sen korjaamiseen keskittymistä. Haluan selvittää jääkö kulttuuripolitiikka ohjelmissa täysin muiden tavoitteiden jalkoihin. Hypoteesini on, että taiteesta ja kulttuurista puhutaan luultavasti hyvin yleisellä tasolla eivätkä selonteon toimenpide-ehdotukset ainakaan laajassa mittakaavassa ole päätyneet ohjelmiin. Jos hypoteesini pitää paikkansa, on mielenkiintoista pohtia miksi kulttuuri ei näy hallitusohjelmatasolla.

Tutkimusaineistonani ovat ensisijaisesti Selonteko kulttuurin tulevaisuudesta (2010) ja sen antamisen jälkeiset neljä hallitusohjelmaa: Kiviniemen hallituksen (22.6.2010-22.6.2011), Kataisen hallituksen (22.6.2011-24.6.2014), Stubbin hallituksen (24.6.2014-29.5.2015) sekä Sipilän hallituksen (29.5.2015-8.3.2019) hallitusohjelmat sekä niihin liittyvät toimeenpanosuunnitelmat.

Etsin vastauksia kysymyksiini tutustumalla ensin tarkemmin Selontekoon kulttuurin tulevaisuudesta ja sen toimenpide-ehdotuksiin. Tämän jälkeen pyrin löytämään hallitusohjelmista ja niiden toimeenpanosuunnitelmista tavoitteita, jotka vastaisivat toimenpide-ehdotuksien pyrkimyksiä. Lajittelen aineistosta löytyvät viittaukset taiteeseen ja kulttuuriin selonteon teemojen alle käyttäen apunani teemoja avaavia selonteon lukuja ja toimenpide-ehdotuksia. Lopulliset tulokset löytyvät verratessa aineiston kulttuuri- ja taidemainintoja selonteon tavoitteisiin. Varsinaiset hallitusohjelmat liikkuvat hyvin yleisellä tasolla, joten uskon joutuvani keskittymään tarkemmin toimeenpanosuunnitelmiin. On mahdollista, että vertailussa tulee olemaan silti haasteita tekstien erilaisuuden vuoksi: hallitusohjelmat tuskin pääsevät kulttuuriasioissa niin konkreettiselle tai yksityiskohtaiselle tasolle kuin selonteko.

Tutkimusmetodina olen käyttänyt tekstianalyysiä. Tarkemmin hyödynnän aineiston läpikäynnissä teemoittelua, mutta tutkimuksessani on myös diskurssianalyysin piirteitä. Teemoittelu on laadullisen tutkimuksen prosessi, jota käytetään, kun etsitään aineistosta yhteneviä asioita, teemoja ja kaavoja. Sillä avataan ja tunnistetaan aineistossa olevia ”koodeja”, kuten esimerkiksi erilaisia teemoja. Teemoittelu on tapa nähdä aineistossa oleelliset kohdat ja näkemisen jälkeen tunnistaa ne joksikin, jonka jälkeen löytöä voidaan tulkita.² Teemoittelussa

---

² Boyatzis 1998, Preface; 1-4.

käydään siis läpi aineistoa ja pyritään löytämään ja yhdistelemään asioita, jotka voidaan tulkita saman teeman alaisiksi. Analyysimuodoksi teemoittelu valitaan useimmiten aineiston ollessa haastattelu. On myöskin tavallista, että teemat löytyvät vasta aineistoa läpikäydessä, ne muodostuvat asioista, joilla on aineistossa yhteistä.³

Omassa tutkimuksessani teemoitteluä käytetäänkin tutkimusmenetelmänä hieman nurinkurisesti. Teemat ovat jo olemassa, sillä ne on otettu suoraan selonteosta. En siis pyri löytämään aineiston perusteella teemoja vaan etsin aineistosta asioita, jotka sopivat jo valmiiden teemojen alle. Teemojen voi myös ajatella olevan eräänlaisia diskursseja. Tutkin hallitusohjelmia etsien niistä tietynlaiseen teemaan ja diskurssiin sopivia sisältöjä: tulkitseen aineistosta löytämiäni viittauksia kulttuuriin ja taiteeseen yrittäen hahmottaa mihin teemaan ne sopivat.

On otettava huomioon, että aineistossa eli hallitusohjelmissa kulttuuriin ja taiteeseen liittyvistä asioista puhutaan usein yleisellä tasolla ja siksi hieman epämääräisesti. Teemat itsessään ovat kuitenkin melko tarkkoja ja teemoihin liittyvät toimenpide-ehdotuksetkin välillä hyvin spesifejä ohjeistuksia. Teemojen ja toimenpide-ehdotusten tarkkuus helpottaa aineiston tulkitsemista teemoittain. Pyrin tekstiesimerkeillä vahvistamaan näkemystäni siitä, miksi jokin asia on tutkimuksessani valittu tietyn teeman alle.

---

³ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.

2. TUTKIMUSAINEISTON ESITTELY

Tutkimusaineistoni muodostuu ensisijaisesti Selonteosta kulttuurin tulevaisuudeksi vuodelta 2010 ja sen antamisen jälkeisistä hallitusohjelmista sekä niiden toimeenpanosuunnitelmista. Selonteko ja hallitusohjelmat eroavat toisistaan tekstityyppinä. Niillä on kuitenkin molemmilla sama tavoite: ne ovat molemmat tekstejä, jotka ohjaavat hallituksen toimintaa. Seuraavissa luvuissa kuvailen sitä, miten kulttuuripolitiikkaa Suomessa valtion tasolla tehdään, ja avaam tarkemmin selontekojen ja hallitusohjelmien tarkoitusta ja merkitystä poliittisessa toiminnassa ja päätöksenteossa.

2.1 Valtiollinen kulttuuripolitiikka ja sitä ohjaavat asiakirjat

Korkeinta päätäntävaltaa Suomessa käyttää kaikilla politiikan aloilla edustuksellisen demokratian nimissä eduskunta, jonka tehtäviin kuuluu valtion budjetista päättäminen ja lakien säätäminen. Käytännössä kulttuuriasioiden hoitamista johtaa kansallisella tasolla Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM), joka valmistelee kulttuuripolitiikkaa koskevat päätökset valtioneuvostolle, joka taas tekee oman esityksensä eduskunnalle. Ministeriö vastaa muun muassa kulttuuripolitiikan strategisesta kehittämisestä, kulttuurin edistämisestä, kansallisten ja alueellisten kulttuuri- ja taidelaitosten ohjaamisesta ja valvomisesta, valtionavustusten jakamisesta ja kulttuuriviennin edistämisestä. Ministeriön alaisuudessa toimii useita erikoistuneita asiantuntijakeskuksia, laitoksia ja virastoja, kuten Museovirasto ja Kansallinen audiovisuaalinen instituutti ja Taiteen edistämiskeskus.⁴ Edistämiskeskukseen kuuluu taideneuvoston lisäksi seitsemän valtion taidetoimikuntaa, 13 alueellista taidetoimikuntaa ja kaksi lautakuntaa, jotka esimerkiksi päättävät apurahoista.⁵

Alueellisten taidetoimikuntien lisäksi joitain kulttuuriin liittyviä alueellisia kysymyksiä päätetään maakunnissa, Aluehallintovirastoissa, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa

---

⁴ Kulttuurin hallinto ja toimijat. Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut 2016.

⁵ Toimielimet. Taiteen edistämiskeskuksen internetsivut 2016.

sekä alueellisissa taide- ja kulttuurilaitoksissa. Paikallisella tasolla kunnat ovat keskeisessä asemassa kulttuurin rahoituksesta sekä asemasta päätettäessä.⁶

OKM tiivistää kulttuuripolitiikan tavoitteiksi: ”edistää taidetta ja kulttuuria, luovaa toimintaa ja taloutta, kulttuurista moninaisuutta, kulttuurin ja tiedon saatavuutta ja saavutettavuutta sekä vaalia kulttuuriperintöä”⁷ Ministeriö ja valtiollinen kulttuuripolitiikka ohjaavat tavoitteita ja niiden saavuttamista erilaisilla ohjelmilla. Kulttuuripolitiikkaa ohjaavia asiakirjoja ja ohjelmia ovat tutkimuksessa käsittelemieni selontekojen ja hallitusohjelmien lisäksi luonnollisesti kulttuuria koskevat lait, 2009 valmistunut Kulttuuripolitiikan strategia 2020 ja OKM:n ja muiden toimijoiden strategiat, valtion talousarvio sekä muut linjaukset, kuten valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta vuodelta 2003.⁸

2.2 Selonteko kulttuurin tulevaisuudesta

Selonteot ovat hallituksen itsevalvonnan keino ja mahdollisuus tuoda ajankohtaisia tai hallituksen tärkeinä pitämiä aiheita ja kehittämishankkeita eduskunnan keskusteluun ilman, että keskustelu voi johtaa päätökseen hallituksen tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.⁹ Selonteko voidaan tuoda keskusteluun täysistunnossa päiväjärjestyksen ulkopuolelta, ja se on mahdollista lähettää valiokuntakäsittelyyn. Soveltuva valiokunta antaa selonteosta mietinnön, jonka jälkeen eduskunta käsittelee selontekoa täysistunnossaan ja päättää valiokunnan mietinnön pohjalta selonteosta annettavasta lausunnosta. Tämän jälkeen siirrytään normaaliin päiväjärjestykseen.

Suomen hallitus on antanut eduskunnalle neljä taide- ja kulttuuripolitiikkaa käsittelevää selontekoa: vuonna 1978 annettiin taidepoliittinen selonteko, vuosina 1982 ja 1993 kulttuuripoliittiset selonteot ja 2010 selonteko kulttuurin tulevaisuudesta. Viimeisin selonteko on ensimmäinen, joka keskittyy nimenomaan kulttuurin tulevaisuuteen ja tavoitteisiin. Se eroaa muista kolmesta selonteosta myös siinä, että se valmisteltiin huomattavasti laajemmalla asiantuntijajoukolla kuin aiemmat lähinnä virkamiestyönä toteutetut selonteot¹⁰. Valmistelu

⁶ Kulttuurin hallinto ja toimijat. Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut 2016.

⁷ Kulttuuripolitiikka. Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut 2016.

⁸ Kulttuuripolitiikan strategia 2020. Lukijalle-johdanto.

⁹ Hallituksen itsevalvonta, Eduskunnan internetsivut 2016.

¹⁰ Hummastenniemi 2014, 42.

aloitettiin vuoden 2008 lopussa, kun kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin asetti Matti Vanhasen toisen hallituksen strategian mukaisesti toimikunnan työstämään selontekoa. Toimikunta pyrki valmisteluprosessissa kuulemaan laajasti niin alan asiantuntijoita, toimijoita kuin käyttäjiäkin. 2009 julkaistun taustaselvityksen jälkeen toimikunta luovutti ehdotuksensa selonteoksi kulttuuri- ja urheiluministerille keväällä 2010. Selonteon toimenpiteet ovat laaja-alaisia, ja niistä neuvoteltiin kaikkien ministeriöiden ja valtioneuvoston kanslian kanssa.¹¹ Lopullinen selonteko annettiin eduskunnalle 18.5.2010.

2.3 Hallitusohjelmat ja niiden toimeenpanosuunnitelmat

Valtioneuvostossa hallitusohjelman tarkoitus tiivistetään seuraavanlaisesti: ”Hallitusohjelma on hallitukseen osallistuvien puolueiden hyväksymä toimintasuunnitelma, jossa on sovittu hallituksen tärkeimmistä tehtäväalueista. Uuden hallituksen on viivytyksettä annettava ohjelmansa tiedonantona eduskunnalle. Pääministeri valvoo yhteistyössä valtioneuvoston kanslian kanssa hallitusohjelman toimeenpanoa.”¹² Hallitusohjelmaa pidetään yhteiskuntapoliittisena linjapaperina hallituskauden merkittävimpänä poliittisen ohjauksen välineenä, joka vahvistaa kulloisenkin hallituksen yhteisiä tavoitteita ja politiikkaa. Hallitusohjelmat ovat muuttuneet yhä tarkemmiksi, sillä kun asioiden yksityiskohdista ja pelisäännöistä päätetään etukäteen, voidaan välttää esimerkiksi monipuoluehallitusten sisäisiä ristiriitoja. On kuitenkin mahdollista, että ohjelmaa muokataan hallituskauden aikana, sillä muutokset yhteiskunnassa on otettava huomioon myös hallitusohjelmassa.¹³

Kulttuurin tulevaisuusselonteon jälkeen Suomessa on toiminut neljä hallitusta, joten on tehty neljä hallitusohjelmaa. Hallitukset ovat: Kiviniemen hallitus (22.6.2010 - 22.6.2011), Kataisen hallitus (22.6.2011 - 24.6.2014), Stubbin hallitus (24.6.201 - 29.5.2015) sekä Sipilän hallitus (29.5.2015 – 6.6.2019). Hallituksen muodostamat puolueet ja niiden tavoitteet vaikuttavat osin hallitusohjelmien muodostamiseen. Selonteon jälkeisten hallitusten puoluejakauma on siksi mielenkiintoinen taustatieto.

---

¹¹ Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta 2010, 5-6.

¹² Valtioneuvoston nimittäminen ja järjestäytyminen. Valtioneuvoston internetsivut 2016.

¹³ Hallitustyöskentelyn ketteryys, voima ja tietopohja 2010, 20-21.

Kulttuurin tulevaisuusselonteon jälkeisten hallitusten puoluekokoontamiset kunkin hallitusohjelman antamisen aikaan ¹⁴				
Vanhanen II	Kiviniemi	Katainen	Stubb	Sipilä
Kesk., Kok., Vihreät, RKP	Kesk., Kok., Vihreät, RKP	Kok., SDP, Vihreät, RKP, KD, Vas.	Kok., SDP, RKP, KD, Vihreät	Kesk., Kok., PS
Kulttuuri- ja urheiluministerinä Stefan Wallin (RKP)	Kulttuuri- ja urheiluministerinä Stefan Wallin (RKP)	Kulttuuri- ja urheiluministerinä Paavo Arhinmäki (Vas.)	Kulttuuri- ja asuntoministerinä Pia-Liisa Viitanen (SDP)	Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministerinä Sampo Terho (PS)

Kiviniemen hallitusohjelma on suppeahko, sillä se jatkaa Matti Vanhasen II hallituksen (19.4.2007-22.6.2010) ohjelmaa ja vaalikauden puolivälin politiikkariihen päätösten toteuttamista¹⁵. Tutkimuksessani on välttämätöntä tarkastella myös Vanhasen ohjelmaa sillä Kiviniemen hallitus suoraan sanoo jatkavansa sen, sekä hallituksen puolivälin politiikkariihen, tavoitteiden ajamista. Vaikka ohjelma on tehty ennen selonteon antamista on oletettavaa, että jos Kiviniemen hallitus olisi Vanhasen ohjelman kulttuuripoliittisten linjausten kanssa eri mieltä, olisi muutokset kirjattu hallituksen omaan ohjelmaan. Toisaalta Vanhasen ohjelman tarkastelu myös taustoittaa kiinnostavasti selontekoa edeltävän hallituksen linjauksia kulttuuripoliittisiin aiheisiin. Puoliväliriihen kannanotossa ei tullut esille mitään kulttuuripoliittikkaan liittyvää yhtä asiaa lukuun ottamatta, joka oli koululaisten taito- ja taideaineiden valinnaisuuden lisäämistavoitteisiin liittyvä.¹⁶

Kataisen hallituksen ohjelman keskeiset painopistealueet ovat: köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen, julkisen talouden vakauttaminen sekä kestävän talouskasvun,

¹⁴ Hallitukset aikajärjestyksessä. Valtioneuvoston internetsivut 2019.

¹⁵ Valtioneuvoston tiedonanto Eduskunnalle 22.6.2010 nimitetyn pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen ohjelmasta, 5.

¹⁶ Hallituksen politiikkariihen kannanotto, 11.

työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen.¹⁷ Stubbin hallituksen ohjelma on myös suppea, sillä se perustuu Kataisen hallituksen ohjelmaan, rakennepoliittiseen ohjelmaan (2013) sekä sen toimeenpanoa ja julkisen talouden sopeuttamista koskeviin linjauksiin.¹⁸ Stubbin hallituksen ohjelmassa korostuu talousnäkökulma tehtyjen uusien ohjelmien ja linjausten myötä. Sipilän hallituksen ohjelma on toteutettu tulevaisuusnäkökulmasta strategisella otteella. Ohjelmassa mainitaan kunkin teeman alla useita kärkihankkeita, joilla hallitus pyrkii luomaan Suomesta uudistuvan, välittävän ja turvallisen maan¹⁹. Sipilän hallituksen 28.9.2015 annettua toimintasuunnitelmaa on päivitetty kolmesti: 14.4.2016 annetulla raportilla Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015–2019, 28.4.2017 julkaistulla Ratkaisujen Suomi: Puolivälin tarkistus. Hallituksen toimintasuunnitelma vuosille 2017–2019 ja 10.07.2018 annetulla tiedonannolla Ratkaisujen Suomi: Hallituksen toimintasuunnitelma vuosille 2018–2019.²⁰

---

¹⁷ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 2011, 7.

¹⁸ Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 24.6.2014 nimitetyn pääministeri Alexander Stubbin hallituksen ohjelmasta, 1.

¹⁹ Ratkaisujen Suomi 2015, 7.

²⁰ Hallitusohjelman toimeenpano, Valtioneuvoston internetsivut.

3. KULTTUURIPOLITIIKAN JA KULTTUURIN TULEVAISUUTTA KÄSITTELEVÄN SELONTEON TEEMOJEN ASEMA HALLITUSOHJELMISSA

Käyn luvussa teemoittain läpi ohjelmista löytämäni sisällön ja vertaan niitä selonteon keskeisiin aiheisiin ja toimintaehdotuksiin. Luku on jaettu alaotsikoihin Kulttuurin tulevaisuus -selonteon teemojen mukaisesti. Lukujen alussa kerron lyhyesti kunkin teeman sisällöstä ja toimenpideehdotuksista, jonka jälkeen kerron sisällöistä, joita hallitusohjelmista ja niiden toimeenpano-ohjelmista teeman alle sijoitan.

3.1. Taiteen ja kulttuurin arvo ja merkitys

Tulevaisuusselonteon arvo- ja merkitysnäkökulmassa korostetaan taiteen ja kulttuurin itseisarvoa ja sen roolia ihmisen perustarpeena. Kulttuuri sekä taide läpileikkaavat useita yhteiskunnan alueita, ja niiden koetaan tuottavan sosiaalista ja luovaa pääomaa. Taiteen soveltavaa käyttöä halutaan edistää poikkihallinnollisesti.²¹ Toimeenpanoehdotuksina oli erityisesti eri hallinnonalojen yhteistyö kulttuuristen näkökulmien ja arvojen edistämiseksi: ”Tavoitteena on kehittää mahdollisuuksia hyödyntää ja edistää taiteen ja kulttuurin yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja vuorovaikutusta sekä positiivisia heijastusvaikutuksia ja sovellusmahdollisuuksia yhteiskunnan eri toiminnoissa”²². Hallitusohjelmista oli hyvin vaikeaa löytää sisältöä, joka olisi sopinut teeman alle. Vain Kataisen hallitusohjelmassa mainittiin taiteen ja kulttuurin rooli ihmisyyden perusasioina. Hallitusohjelman mukaan: ”Hallitus lähtee siitä, että kulttuurilla on keskeinen asema yhteiskuntaa rakennettaessa. Taide ja kulttuuri ovat ihmisenä olemisen välttämättömiä perusasioita, joiden uutta luova vaikutus säteilee elämän kaikille alueille.”²³

Myös selonteon varsinaiset toimenpide-ehdotukset ovat ylimalkaisia: selonteossa halutaan lisätä yhteistyötä kulttuurin ja taiteen hyödyntämisessä ei yhteiskunnan eri tahoilla. Teeman tarkoitus

²¹ Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta, 10-11.

²² Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta, 11.

²³ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 35-36.

onkin selonteossa olla taustoittava asenteenohjaaja muiden teemojen konkreettisimmille ehdotuksille.

3.2. Kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö

Selonteko keskittyy kuvaamaan kulttuuriperintöä ihmiskunnalle oleellisena ja jatkuvasti lisääntyvänä muistina ja resurssina. Tekstissä huomioidaan myös se, että kulttuuriperintöä on sekä aineellista että aineetonta. Kulttuuriympäristöömme kuuluu kaikkien aistien kautta koettava ympäristömme, sekä rakennettu että luonnonympäristö. Selonteossa korostetaan visuaalisesti hyvän ympäristön tärkeyttä ja oikeutta siihen, mutta muistutetaan myös kulttuuriympäristömme uhista. Uhkia ovat ilmastonmuutoksen ja konfliktien lisäksi myös kulttuurista perintöämme huomioonottamaton yhdyskuntasuunnittelu. Toimenpide-ehdotuksia ovat kulttuuriympäristöstrategian laatiminen, kulttuuriperinnön säilyttäminen digitaalisesti, prosenttiperiaatteen noudattaminen, muistiorganisaatioiden kehittäminen ja suomalaisen ruokakulttuurin edistämishjelman jatkaminen.²⁴

Hallitusohjelmissa kulttuuriperinnöstä tai -ympäristöstä tai sen suojelemisesta puhutaan epämääräisesti: niitä halutaan vaalia tai niiden monimuotoisuutta halutaan laajasti tukea. Ohjelmissa suojeleminen ja vaaliminen tapahtuu muistiorganisaatioiden kautta. Museoiden, kirjastojen ja arkistojen keskeinen asema tunnustetaan myös selonteossa. Vanhasen hallitusohjelmassa kulttuuripolitiikalla halutaan tukea taiteen ja kulttuuriperinnön monimuotoisuutta.²⁵ Kulttuurilaitosten asema halutaan turvata ja erityisesti kirjastoista toivotaan monipuolista lähipalvelua, joka tarjoaa mahdollisuuksia oppimiseen, tietoon ja kulttuuriin.²⁶ Kataisen ohjelmassa arkistot nousevat yhdeksi keskeisistä kehitettävistä muistiorganisaatioista. Hallitus myös pyrkii laatimaan maailmanperintö- ja kulttuuriympäristöstrategiat ja vaalimaan kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennusperintöä.²⁷ Kulttuuriperinnön suojeleminen ei suoraan kuitenkaan nouse esiin esimerkiksi yhteiskuntasuunnittelun yhteydessä tai selonteossa tärkeänä koettua digitalisointia ei erikseen

²⁴ Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta, 11-12.

²⁵ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 31.

²⁶ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 32.

²⁷ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 34; 36.

nosteta esille. Sipilän hallitusohjelmassa digitalisaatiosta puhutaan toki runsaasti yleisesti, sillä se on nostettu yhdeksi hallituksen kärkihankkeista.²⁸

Selonteossa toivotaan muun muassa Suomalaisen ruokakulttuurin edistämishjelman jatkamista ja ympäristöjen ja luonnon suojelua. Hallitusohjelmissa nämäkin näkökulmat huomioidaan mutta enemmän hyöty- ja käyttönäkökulmasta kuin kulttuurisista näkökulmista lähtien. Vanhasen ohjelmassa puhutaan Suomalaisen ruuan edistämishjelmasta mutta näkökulma on enemmän arvostuksessa, laadussa, ravitsemusasioissa ja viennissä kuin kulttuuriperinnöllisissä aspekteissa. Samoin luonnonsuojelullisissa kysymyksissä huomioidaan toki monimuotoisuuden suojelu mutta keskitytään kulttuuriperinnöllisten näkökulmien sijaan enemmän konkreettisiin käyttötarkoituksiin kuten metsästykseseen ja matkailutoimintaan.²⁹ Myös Kataisen hallitusohjelmassa kiinnitetään huomiota maatalouden kulttuuriperinnöllisiin näkökulmiin: hallitus haluaa kannustaa perinnebiotooppien, alkuperäislajien sekä alkuperäisrotujen hoitoon.³⁰ Samoin ympäristöasioissa ja metsätaloudessa pyritään monimuotoisuuden suojeluun. Erikseen mainitaan saamelainen kulttuurinen tapa ja perinne käyttää luontoa.³¹

Selonteossa esitettiin kulttuuriympäristöstrategian tekemistä ja Kataisen hallituksen toimeenpanosuunnitelmassa on mainittu kulttuuriympäristöstrategian laadinta.³² Strategia annettiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä 2014. Strategia on todennäköisesti omalta osaltaan selkeyttänyt kulttuuriympäristön suojelun tavoitteita.

Kulttuurin saavutettavuus nousee selkeästi esiin vasta Sipilän hallitusohjelmassa prosenttiperiaatteen muodossa, vaikka toki esimerkiksi kirjastojen palveluiden turvaaminen on noussut esille jo aiemmissa ohjelmissa. Sipilän hallitusohjelmassa taiteen ja kulttuurin saavutettavuus on nostettu jopa yhdeksi osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeista. Hallitus tukee ns. prosenttiperiaatetta, jossa pyritään edistämään taiteen huomiointia rakennushankkeissa. Erityisesti julkisten tilojen sekä laitosten avulla pyritään tuomaan taidetta lähemmäs kansalaisia. Hallitus myös ottaa nykyaikaiset vaatimukset huomioon

---

²⁸ Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi, 71-83.

²⁹ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 63.

³⁰ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 53.

³¹ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 69.

³² Hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma, 18.

asuinrakennuksissa: kaavoitus- ja rakennussuojelulakia päivitetään niin, ettei suojele esteettömyyttä.³³

3.3. Kulttuurinen moninaisuus ja monikulttuurisuus

Selonteossa kulttuurisen moninaisuuden koetaan yhä lisääntyvän ja se nähdään luovana resurssina. Kulttuurisen moninaisuuden käsite sisältää monikulttuurisuuden lisäksi koko kulttuurin kirjon ja ilmenemismuodot. Monimuotoisuuden positiivisten vaikutusten ehtona koetaan kuitenkin olevan erilaisuuden ja uuden ymmärtäminen sekä suvaitsevaisuus. Myös kielikysymykset huomioidaan sekä tärkeänä osana kulttuuria että haasteena kulttuuripalvelujen tarjoamisessa. Toimenpide-ehdotuksina nousee esiin kielellisiä oikeuksia ajavan kielistrategian laatiminen, kansallisten kielten ja erityisesti uhanalaisten saamen kielten tukeminen, kulttuurin maahanmuuttopoliittisen ohjelman luominen ja monikulttuurisuuden tutkimuksen lisääminen.

34

Vanhasen hallitusohjelmassa ei vielä suoraan oteta kantaa maahanmuuttajien kulttuurisiin oikeuksiin. Lähinnä ohjelmassa korostetaan työperäisen maahanmuuton prosessien ja kotouttamisen kehittämistä.³⁵ Pääkaupunkiseudun monikulttuuristuminen kuitenkin huomioidaan ja monikulttuurisuutta ja kaksikielisyyttä halutaan edistää.³⁶ Erityisesti Kataisen ja Sipilän ohjelmissa on nähtävissä se, että niissäkin otetaan yhä paremmin huomioon monikulttuurisuuden lisääntyminen. Kataisen hallitusohjelmassa monikulttuurisuus otetaan jo selkeämmin esille, uudet kulttuurit koetaan rikkautena: esimerkiksi opettajankoulutuksessa pyritään ottamaan huomioon monikulttuurisuuden merkityksen kasvu.³⁷ Ohjelmassa halutaan kehittää kulttuurisen moninaisuuden tunnistavaa kulttuuripolitiikkaa sekä korostaa kulttuurin merkitystä maahanmuuttajien integraatiossa.³⁸ Selonteon laajempaan käsitteeseen kulttuurisesta moninaisuudesta kuitenkin viitataan vähemmän. Ohjelmien aiheet liittyvät yhteiskuntaamme maahanmuuton mukana tuleviin uusiin kulttuureihin, ohjelmissa ei juuri puhuta muista

³³ Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelma, Liite 4, 12.

³⁴ Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta, 13.

³⁵ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 22.

³⁶ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 26.

³⁷ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 32.

³⁸ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 36.

kulttuurin muodoista, esimerkiksi alakulttuureista, jotka ovat yhteiskunnassa yhä enemmän esillä ja paremmin saavutettavissa.

Sipilän hallitusohjelman visiossa Suomesta 2025 sanotaan: ”Suomi on avoin ja kansainvälinen, kieliltään ja kulttuuriltaan rikas maa.”³⁹ Lauseesta jää kuva, että kulttuuriltaan rikkaalla tarkoitetaan myös monikulttuurisuutta. Ohjelman tilannekatsauksessa todetaan, että Suomella on rikas kieli- ja kulttuuriperintö ja erityisesti kaksikielisyys nostetaan jälleen kulttuuriseksi erityisarvoksi, jota halutaan suojella. Esille tuodaan maan asema osana eurooppalaista sekä pohjoismaista arvoyhteisöä. Myös luovuuden mahdollistaminen koetaan osaksi parempaa tulevaisuutta.⁴⁰ Ohjelman maahanmuuttopolitiikkaa käsittelevässä osiossa todetaan, että: ”Maahanmuuttajat vahvistavat Suomen innovaatiokykyä ja osaamista tuomalla oman kulttuurinsa vahvuuksia osaksi suomalaista yhteiskuntaa”.⁴¹ Monikulttuurisuus siis nähdään mahdollisena etuna ja vahvuutena yhteiskuntamme kehityksessä ja menestymisessä.

Vanhasen hallituksen politiikkariihen kannanotossa muistutetaan, että hallinnollisia uudistuksia tehtäessä on tärkeää arvioida toteutuvatko palvelut molemmilla virallisilla kielillä.⁴² Vanhasen ohjelmassa nostetaan esiin erityisesti saamelaiden kulttuuri-identiteetin vaaliminen: ”Turvataan saamelaiden oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan perustuslaissa säädetyn kulttuuri-itsehallinnon pohjalta.”⁴³ Kielikysymykset ovat erittäin näkyvä osa hallitusohjelmia ja niiden kulttuuria käsitteleviä osioita. Myös selonteon toimenpide-ehdotuksissa keskitytään laajasti kielikysymyksiin. Vaikka ajattelenkin kulttuuria tutkimuksessani laajassa merkityksessä, on kovin yllättävää, että kielen käsitteleminen korostuu aina. Suomessa on hallitusohjelmista päätellen selkeästi pidetty tärkeänä virallisten kieltemme ja kaksikielisuuden aseman pohtimista ja sen turvaamista. Olisikin mielenkiintoista tutkia onko kieli erityisesti Suomessa asia, joka nostetaan esiin kulttuurista puhuttaessa vai koetaanko se kaikkialla yhtä oleellisena osana kulttuuria ja sen myötä identiteettiä. Vanhasen hallitusohjelmassa kielikysymykset nousevat esiin esimerkiksi uudistuksista tai palvelurakenteen muutoksista

³⁹ Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelma, 7.

⁴⁰ Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelma, 8.

⁴¹ Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelma, 37.

⁴² Hallituksen politiikkariihen kannanotto, 13.

⁴³ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 20.

puhuttaessa, virallisten kielten asemaa halutaan suojella ja tukea.⁴⁴ Kataisen hallitusohjelmassa virallisten kielten asemaa halutaan kehittää erillisen kielistrategian avulla. Strategisessa toimeenpanosuunnitelmassa korostetaan kansalliskielten asemaa ja esitetään tavoite kielistrategian laatimisesta kielten kehittämiseksi.⁴⁵ Myös saamelaisten oikeuksia, kulttuuri- itsehallintoa ja kielipolitiikkaa halutaan yhä suojella. Saamen kielen lisäksi myös romanikielen ja viittomakielen asemaa tuetaan.⁴⁶

3.4. Yhteisöllisyys ja osallisuus sekä sivistykselliset ja kulttuuriset oikeudet

Selonteossa kulttuuriset oikeudet ja reilu kulttuuri koetaan erittäin tärkeäksi. Taustalla on sekä perustuslailliset että YK:n säädökset, joilla turvataan tasa-arvoisesti kaikkien ihmisten oikeutta kulttuurin kokemiseen, tekemiseen ja siitä hyvinvointiin ja elämään ammentamiseen. Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten positiivinen vaikutus korostuu erityisesti ikääntyvien ja nuorten aktivoinnin ja syrjäytymisen ehkäisemisen saralla. Toimenpiteissä halutaan edistää kulttuuristen perusoikeuksien toteutumista tasa-arvoisesti sekä kotimaassa että EU-tasolla muun muassa julkisen palvelun radio- ja televisiotoimintaa tukemalla. Tärkeänä pidetään myös Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaehdotusten toteutumista.⁴⁷

Hallitusohjelmissa on otettu melko hyvin huomioon teeman tavoitteet. Kulttuurin tavoitettavuus ja kulttuuriset oikeudet tulevat esiin hallitusohjelmissa useilla eri politiikan aloilla. Sekä Vanhasen, Kataisen että Sipilän ohjelmissa tulee esiin kulttuurin hyvinvointinäkökulma: kulttuuri nähdään hyvinvoinnin edellytyksenä, sen koetaan voivan ennaltaehkäisevän sosiaalisia ongelmia ja lisäävän hyvinvointia. Hyvinvointivaikutukset myös halutaan tunnistaa paremmin. Vanhasen hallituksen ohjelma pyrkii kehittämään kulttuuripolitiikkaa saavutettavaksi ja tasa-arvoiseksi alueellisesti sekä sukupuolinäkökulmasta. Osallistavaa ja yhteisöllistä toimintaa sekä erityisryhmiä ja yleishyödyllisiä kansalaisjärjestöjä halutaan tukea.⁴⁸ Tavoitteena on myös

⁴⁴ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 24; 52.

⁴⁵ Hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma, 9.

⁴⁶ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 25; 32.

⁴⁷ Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta, 14-15.

⁴⁸ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 31.

terveyden edistämisen politiikkaohjelma, jossa mainitaan kulttuurin merkitys hyvinvoinnin edellytyksenä.⁴⁹

Erityisesti Kataisen ohjelmassa on käsitelty laajasti teeman aiheita: hallitus esimerkiksi haluaa kulttuurin ja kulttuuripalveluiden olevan yhdenvertaisesti saavutettavissa kaikille ja näkee niillä olevan vaikutusta myös alueelliseen kilpailukykyyn ja elinvoimaisuuteen. Ohjelmassa jatketaan yhdenvertaisten mahdollisuuksien ja oikeuksien tärkeyden korostamista: yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan kulttuuripalveluiden halutaan olevan saatavilla kaikille ja kulttuurin ulkopuolelle jäävien osallisuutta pyritään edistämään erityistoimin. Myös taiteen perusopetuksen tavoitettavuutta edistetään maanlaajuisesti. Kirjastojen tärkeä merkitys lukuharrastukselle tunnustetaan ja kirjastoja halutaan sen vuoksi kehittää nykyaikaisia tarpeita vastaaviksi. Myös yhteistyö koulujen kanssa koetaan erityisen tärkeäksi. Kirjastojen lisäksi myös muiden muistiorganisaatioiden, museoiden ja arkistojen, digitaalisia aineistoja halutaan avata kaikkien saataville.⁵⁰ Ohjelmassa pyritään myös poikkihallinnollisen toimenpideohjelman myötä estämään köyhyyttä, syrjäytymistä ja terveysongelmia: hyvinvoinnin edistäminen ja eriarvoistumisen estäminen koetaan kaikkien hallinnonalueiden keskeiseksi tavoitteeksi. Muita kulttuurinäkökulmia ei kuitenkaan kieli- tai maahanmuuttajanäkökulmaa lukuun ottamatta erikseen mainita.⁵¹ Sen sijaan hallituksen strategisessa toimeenpanosuunnitelmassa on kohta Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen ja sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäiseminen ja tätä tukevien elämäntapojen vahvistaminen, jossa yhtenä toimenpiteenä mainitaan liikunnallisten ja kulttuuristen elämäntapojen vahvistaminen.⁵² Suunnitelmassa myös pidetään kulttuuripalveluita mahdollisena alueiden kilpailukykyyn ja elinvoimaisuuden ylläpitäjänä ja kehittäjänä: ”Kulttuuri- ja liikunta-alan palveluiden, luovien alojen kehittämistoimien ja suurtahtumien vaikutusta alueiden kilpailukykyyn ja elinvoimaan vahvistetaan.”⁵³

Sipilän hallitusohjelmassa huomioidaan taiteen ja kulttuurin hyvinvointia edistävät mahdollisuudet. Hallitus pyrkii siihen, että mahdolliset hyvinvointivaikutuksen tunnistettaisiin paremmin. Vaikutuksia halutaan tukea muun muassa sosiaali- ja terveystuollon kanssa

---

⁴⁹ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 75.

⁵⁰ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 31; 36.

⁵¹ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 55.

⁵² Hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma, 9.

⁵³ Hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma, 23.

edistämällä prosenttiperiaatetta ja siten taiteen sekä kulttuurin näkyvyyttä.⁵⁴ Prosenttiperiaatteen lisäksi halutaan kehittää uusi toimintamalli sosiaali- ja terveyssektorille, jossa muutkin kuin visuaaliseen kulttuuriin perustuvat kulttuuri- ja taidepohjaiset hyvinvointipalvelut otettaisiin paremmin esille.⁵⁵

Kovin konkreettisia toimia hallitukset eivät kuitenkaan mainitse eikä selonteon toimenpide-ehdotuksissa mainittuja kansainvälistä vaikuttamistyötä tai julkisen median turvaamista nosteta esille.

3.5. Luovuuden edellytykset

Selonteon mukaan ”Luovuus liittyy kaikkeen inhimilliseen toimintaan, mutta taiteen, kulttuurin ja tieteen alueilla sillä on itseisarvoinen sisällöllinen merkitys ja ammatillinen perusta.”⁵⁶ Luovuuden kehittymistä ja edistämistä lisätään erityisesti taide- ja kulttuurikasvatusta ja -koulutusta kehittämällä ja arvostamalla sekä taiteilijoiden asemaa parantamalla. Toimenpide-ehdotuksina on esimerkiksi taidekasvatuksen ja -palveluiden aseman parantaminen opetussuunnitelmissa ja peruspalveluina, laadukkaan opetuksen ja monialaisen ja monitieteisen tutkimuksen tukeminen ja takaaminen sekä kulttuurinäkökulmat huomioon ottavan koulutusstrategian luominen. Tärkeitä ovat myös erinäiset taiteilijan erityislaatuista työtä tukevat asiat kuten työlainsäädännön kehittäminen, sosiaaliturva ja verotuskysymykset. Konkreettisenä uudistuksena selonteossa on Taiteen keskustoimikunnan muuttaminen Taiteen edistämiskeskukseksi.⁵⁷

Vanhasen hallituksen ohjelmassa luovuuden mainitaan olevan osaamisen ja sivistyksen ohella edellytys Suomen menestymiselle. Hallitus pyrkii taiteen perusopetuksen saatavuuden varmistamiseen sekä taide- ja taitoaineiden aseman vahvistamiseen valinnaisuutta lisäämällä.⁵⁸ Hallitus myös haluaa ”sitoutua edistämään luovuutta, erilaista lahjakkuutta ja innovatiivisuutta

⁵⁴ Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelma, 18.

⁵⁵ Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015–2019. Päivitys 2016., 41.

⁵⁶ Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta, 15.

⁵⁷ Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta, 15-18.

⁵⁸ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, johdanto; 28-29 ja Hallituksen politiikkariihen kannanotto, 11.

varhaiskasvatuksesta alkaen”⁵⁹. Tuottavuuden uskotaan kohoavan erityisesti uusia ideoita hyödyntämällä ja uuden teknologian luomisella ottaen huomioon osaava työvoima ja sen organisointi⁶⁰.

Kataisen hallitus pyrkii myös taideaineiden aseman vahvistamiseen valmistautumalla tulevaan perusopetuksen tuntijaon ja tavoitteiden uudistamiseen vuonna 2016. Tavoitteet taidekoulutuksen vahvistamiseksi näkyvät myös korkeakoulutuksessa Taideyliopiston syntymisen edistämisenä.⁶¹ Lastenkulttuuri nostetaan erityisesti esiin: sen asemaa ja toimintaedellytyksiä parantamalla edistetään kaikkien lasten mahdollisuutta osallistua taiteeseen ja kulttuuriin. Toimenpide-ehdotuksista yksiselitteisimmin toteutetaan Kataisen hallitusohjelmassa Taiteen keskustoimikunnan muutosta Taiteen edistämiskeskukseksi.

Sipilän ohjelmassa halutaan panostaa taiteen saavutettavuuteen. Hallitus myöntää taiteen perusopetuksen sekä lasten kulttuuripalveluiden olevan valtakunnallisesti epätasaisesti saavutettavissa. Ongelma pyritään ratkaisemaan kärkihankkeena ja taiteenalakohtaisesti lisäämällä taiteen perusopetusta sekä kulttuuritoimintaa ja vahvistamalla siten lasten ja nuorten luovuutta.⁶² Toimenpiteinä on esimerkiksi ohjatun kulttuuritoiminnan lisääminen kouluissa, lastenkulttuuriverkoston kasvattaminen maanlaajuiseksi ja varhaiskasvatusikäisten lasten monilukutaidon parantaminen hankkeella.⁶³

Sipilän hallitus keskittyy myös kuntien toimintavapauden edistämiseen ja pyrkii sillä merkittäviin säästöihin. Hallitusohjelmassa sanotaan:

”Säädetään laki, jonka puitteissa kunnat voivat harkintansa mukaan päättää, millä tavalla ne järjestävät laissa lueteltujen lakien mukaisia palveluja. Kunnat eivät ole velvollisia noudattamaan mainituissa laeissa tai niiden nojalla annetuissa asetuksissa säädettyjä velvoitteita tai suosituksissa mainittuja menettelytapoja palveluiden toteuttamiseksi. --- Toimintavapauden

⁵⁹ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 28.

⁶⁰ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 11.

⁶¹ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 32: 34.

⁶² Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelma, 18.

⁶³ Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015–2019. Päivitys 2016., 40-41.

lisäämisen, yritysten ja kolmannen sektorin hyödyntämisen sekä normien purkamisen kautta arvioidaan saavutettavan merkittävät säästöt julkiseen talouteen.”⁶⁴

Hallituksen ehdottama laki koskisi useita kulttuuria koskevia lakeja, kuten esimerkiksi lakeja vapaasta sivistystyöstä, taiteen perusopetuksesta ja kuntien kulttuuritoiminnasta sekä museo-, kirjasto-, teatteri- ja orkesterilakeja.⁶⁵

3.6. Kulttuurituotannot ja -palvelut

Selonteossa nostetaan esiin kulttuuripalveluihin ja -tuotantoihin vaikuttavat asiat kuten asutuksen keskittyminen isoihin kaupunkeihin sekä muutos kulttuuritoimijoissa. Suuret asuinkekkukset kasvavat ja pienemmät paikkakunnat tarvitsevat yhä enemmän tukea kulttuuripalveluiden ylläpitoon, mutta toisaalta kulttuurilla voi olla myös iso alueellinen kehittävä vaikutus. Kulttuuria ei enää tuota vain isot organisaatiot vaan myös pienemmät itsenäiset toimijat. Toimenpide-ehdotuksissa halutaan muun muassa edistää alueellista kulttuurin tukemista, luoda erilaisille kulttuurin kentän toimijoille yhteistyöväyliä ja joustavoittaa kulttuurin julkista rahoitusta, johon kohdistuu muutospaineita uudenlaisten tuotantojen, taantumanäkymien sekä veikkausvoittovaroihin tukeutuvan rahoitusmallin vuoksi.⁶⁶

Vanhasen ohjelmassa kulttuuripalvelut koetaan vielä perinteisesti kulttuurilaitosten tuottamana palveluna vaikka myös kansalaisjärjestöjen ja -toiminnan tarpeet huomioidaan. Alueellista tasa-arvoisuutta ja kulttuuripalveluiden saavutettavuutta halutaan parantaa. Suomelle halutaan luoda valmiuksia hakea ja järjestää myös kansainvälisen tason tapahtumia ja kulttuurituotannoista nostetaan esiin esimerkiksi pyrkimys tukea vahvemmin kotimaista elokuvaa julkisella rahoituksella.⁶⁷

Kataisen hallitus haluaa kehittää kulttuuripalveluita muun muassa edistämällä prosentti taiteeseen -periaatetta, kehittämällä Dokumenttikuva-arkistoa, uudistamalla kansallisen nuotoiluohjelman muodostamalla taiteen keskustoimikunnasta taiteen edistämiskeskuksen ja

---

⁶⁴ Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelma, Liite 3, 7-8.

⁶⁵ Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelma, Liite 3, 8.

⁶⁶ Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta, 18-20.

⁶⁷ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 32.

säätiöittämillä valtion taidemuseon.⁶⁸ Kataisen hallituksessa Ylellä nähdään yhä olevan tärkeä rooli Suomalaisen kulttuurin tuottajana ja jakelijana: "Yleisradion rahoitus uudistetaan siten, että Yleisradion rooli suomalaisen kulttuurin tuottajana, moniarvoisena ja riippumattomana tiedonvälittäjänä sekä sananvapauden foorumina turvataan."⁶⁹ Samoin taajuuspolitiikassa halutaan huomioida radion tärkeys niin tiedotuksen kuin kulttuurin välittäjänä.⁷⁰ Sipilän hallitusohjelmassa teemat mainitaan lähinnä haluna parantaa taidekasvatusta ja lastenkulttuurin taiteenalakohtaista saatavuutta eri alueilla.⁷¹

3.7. Kulttuuritoimialojen talous, työllistyminen ja toimeentulo

Selonteon mukaan kulttuurin taloudellinen merkitys on lisääntynyt ja se on Suomessa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla kansainvälisessä vertailussa monia muita maita merkittävämpää. Yksi syy tähän on se, että kulttuurin, viihteen ja elämispalveluiden kulutus on kasvussa. Julkinen radio- ja televisio ovat huomattava toiminnan edellyttäjät sekä taloudellisesti että infrastruktuurin kannalta. Halutut verkkopalvelut ovat aikamme osallistumistaloudessa taustavaikuttajana ja veturina välttämättömälle tekniselle kehitykselle. Toimenpide-ehdotuksina onkin esimerkiksi tekijänoikeusjärjestelmän ajan tasalla pitäminen ja kulttuuritoimialojen sekä -verkostojen toimintaedellytysten kehittäminen muun muassa tukijärjestelmiä joustavoittamalla. Samalla halutaan kuitenkin pitää kiinni ”ihmiskunnan sivistyspääoman” saavutettavuudesta.⁷²

Matti Vanhasen hallitusohjelma nosti esiin tekijänoikeuskysymyksen immateriaalisten oikeuksien osana.⁷³ Kulttuuripolitiikalla haetaan myös taloudellista kasvua, vaikka rahapelien yksinoikeusjärjestelmästä pyritään pitämään kiinni: ”Luovaa taloutta vahvistetaan ja kulttuurin kansantaloudellista merkitystä lisätään edistämällä kulttuurivientiä ja -yrittäjyyttä. Kulttuurituotteiden arvonlisäverokysymykset selvitetään ja otetaan käyttöön verovapaa kulttuurisetelijärjestelmä. Tekijänoikeuskorvausten verotuskohtelua uudistetaan tulovaihtelujen tasaamiseksi. Parannetaan tekijänoikeuslainsäädännön ja tekijänoikeusjärjestelmän

⁶⁸ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 36.

⁶⁹ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 50.

⁷⁰ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 50.

⁷¹ Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelma, 18.

⁷² Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta, 20-22.

⁷³ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 19-20.

toimivuutta.”⁷⁴ Taiteilijoiden ja tieteentekijöiden työttömyysturvaa halutaan parantaa lainsäädäntöä täsmentämällä ja järjestöjen hyvinvointia tukevaa työtä tuetaan.⁷⁵ Vanhasen hallituksen politiikkariihen kannanotossa nostetaan myös esiin luovien alojen yrittäjyyden tukeminen sekä asiantuntijapalveluita lisäämällä että osaamista kehittämällä.⁷⁶

Kataisen hallitusohjelmassa kulttuurin tuki ohjataan erityisesti taiteen sekä kulttuurin sisällön luomiseen ja levitykseen. Tukea halutaan kulttuuriyrittäjyyttä, luovien alojen työllistävyyttä ja kulttuurivientiä. Kansainvälisiin toimijoihin ja markkinoinnin parantamiseen halutaan panostaa. Hallitus tiedostaa uuden teknologian tuomat uhat ja muutokset kulttuurialalla. Toimijoiden oikeuksia turvataan tiedottamalla, uudistamalla hyvitysmaksujärjestelmää ja kehittämällä lainsäädäntöä sekä tekijänoikeusjärjestelmää. Luovan alan työntekijöiden asemaa halutaan parantaa selvittämällä poikkitieteellisesti voisiko työ-, sosiaaliturva- ja verolainsäädäntöä uudistaa. Rahapelimonopolijärjestelmä säilytetään, joten Veikkauksen sekä sen tukemien edunsaajien asema turvataan.⁷⁷ Hallituksen strategisessa toimeenpanosuunnitelmassa avataan hieman mitä luovien alojen tukemisella konkreettisemmin tarkoitetaan: Hallitus pyrkii tukemaan kulttuuriyrittäjyyttä ja työpaikkojen syntymistä luoville aloille esimerkiksi tuote- ja palvelukehityksen avulla ja aloittaa Luova talous työssä -hankkeen, jossa kehitetään taide- ja kulttuurilähtöisiä palvelutuotteita ja toimintamalleja. Hallitus myös haluaa edistää kulttuurivientiä ja luovien alojen markkinaosaamista ja selvittää mahdollisuutta ”perustaa luovan talouden kehittäjä-toimija ja ministeriöiden välinen luovan talouden koordinaatioelin”.⁷⁸ Myös Sipilän hallitus nostaa 2017 vuoden toimintasuunnitelmapäivityksessään esille luovien alojen talouden vahvistamisen, sillä niiden kasvupotentiaali, työllistävyys ja vientimahdollisuudet on huomattu. Hallitus haluaa selkeyttää luovien alojen verotusta ja eläketurvaa.⁷⁹

---

⁷⁴ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 31-32.

⁷⁵ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 57.

⁷⁶ Hallituksen politiikkariihen kannanotto, 6.

⁷⁷ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 36.

⁷⁸ Hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma, 21-22.

⁷⁹ Ratkaisujen Suomi: Puolivälin tarkistus

Hallituksen toimintasuunnitelma vuosille 2017–2019, 11.

4. PÄÄTÄNTÖ

Kulttuurin tulevaisuutta käsittelevän selonteon tavoitteita on selkeästi löydettävissä hallitusohjelmien ja toteuttamissuunnitelmien teksteistä. Hallitusohjelmien tulkintatyötä vaikeutti se, ettei missään varsinaisesti määritelty mistä puhutaan, kun puhutaan esimerkiksi kuntien peruspalveluista, hyvinvoinnin edistämisestä, syrjäytymisen estämisestä tai terveysasioiden yhteydessä ennaltaehkäisevästä toiminnasta. Osittain jäi epäselväksi lasketaanko esimerkiksi kulttuuripalvelut peruspalveluihin tai osataanko hyvinvoinnin edistämisessä jo nähdä kulttuurin ja taiteen hyödyntämismahdollisuudet. Toki asiayhteydestä voi päätellä mistä palveluista puhutaan, mutta hallitusohjelmien yleinen ja laaja tekstityyli jättää usein paljon tulkinnanvaraisuutta.

Kun tarkastellaan hallitusohjelmien sisältöjä tarkemmin teemojen näkökulmasta, käy ilmi, että muutamia selonteon teemoja hallitukset ovat nostaneet ohjelmissa selkeämmin esiin. Hallitusohjelmissa ei kuitenkaan mainittu kertaakaan suoraan, että tavoitteet pohjautuisivat kulttuurin tulevaisuusselonteon päämääriin. Mainintoja kulttuurista ja taiteesta oli myös joissain ohjelmissa vähän tai ei ollenkaan. Kiviniemen ja Stubbin hallitusohjelmissa tai Stubbin hallituksen aikaisesta rakennepoliittisesta ohjelmasta ei löytynyt yhtään suoraa mainintaa taiteesta tai kulttuurista. Rakennepoliittisessa ohjelmassa keskitytään muun muassa talouden tasapainottamiseen ja kasvuun sekä työttömyyden karsimiseen rakenteita muokkaamalla. Taloutteen keskittyminen vie kaikissa ohjelmissa selkeästi huomion muilta sisällöiltä. Toki sekä Kiviniemen että Stubbin hallitukset ilmaisivat, että edellisen hallituksen laajemmat ohjelmat ja tavoitteet kulttuurisisältöineen ovat yhä voimassa. Mitään uusia suuria tavoitteita kulttuurialalle ei mainittujen kahden hallituksen aikana kuitenkaan ohjelmien mukaan tullut. Vanhasen ja Sipilän hallitusohjelmissa taidetta ja kulttuuria käsiteltiin omissa osioissaan, ja teemat nousivat esille myös joidenkin muiden aiheiden yhteydessä.

Kaikista selonteon teemoista joitain toimenpide-ehdotuksia tai aiheita oli löydettävissä hallitusohjelmista. Kulttuurin tulevaisuusselonteko on toimenpide-ehdotuksineen melko yksityiskohtiin menevä, joten läheskään kaikkiin toimenpide-ehdotuksiin ei kuitenkaan ollut tartuttu. Taide ja kulttuuri eivät todellakaan olleet hallitusohjelmissa suuressa osassa verrattuna

muihin aiheisiin. Talouden tasapainottaminen ja työllisyyden lisääminen selkeästi jyräsivät muita aiheita hallitusohjelmien sisällössä. Selonteon ehdotusten toteutus on jaettu eri ministeriöiden vastuulle, ja on toki aivan mahdollista, että asioita on sieltä käsin kuitenkin viety eteenpäin. Eri alojen ministeriöt ovat olemassa, jatkavat arkeaan sekä omiin erityisaloihinsa keskittymistä, vaikka ala ei olisikaan jollain hallituskaudella politiikan keskiössä.

Selonteon käsittely eteni eduskunnassa niin, että sivistysvaliokunta antoi siitä mietinnön ja eduskunta päätti hyväksyä kyseisen mietinnön mukaisen kannanoton. Sen sisältönä oli kahdeksan toimenpidettä:

- ”1. Kehitetään taiteilijoiden sosiaaliturvaa niin, että nykyistä suurempi osa taiteilijoista saadaan sosiaaliturvan piiriin. 2. Ratkaistaan kulttuurialan sosiaali- ja työttömyysturvaan ja eläkekysymyksiin liittyvät erityiskysymykset niin, että mahdollisimman moni työllistymisen este voidaan poistaa. 3. Vahvistetaan taito- ja taideaineiden asemaa perusopetuksessa ja opettajankoulutuksessa. 4. Valmistellaan esitys taiteen keskustoimikunnan muuttamiseksi taiteen edistämiskeskukseksi. 5. Edistetään Prosentti taiteeseen -periaatetta, jota voidaan toteuttaa rakentamis- ja perusparannuskustannuksiin sidottuna. 6. Päivitetään kansallinen muotoiluohjelma niin, että siinä otetaan huomioon palvelumuotoilu, käyttäjälähtöisyys ja kestävä kehitys. 7. Lisätään toimenpiteitä ns. nettipiratismiin estämiseksi ja digitaalisen aineiston laillisen käytön edistämiseksi. 8. Kehitetään ja uudistetaan ns. hyvitysmaksujärjestelmää.”⁸⁰

Kahdeksan toimenpidettä ovat siis olleet eduskunnan mielestä tärkeimmät toteuttaa. Toimenpiteistä on mainintoja hallitusohjelmissa ainakin jossain muodossa, mutta muotoiluohjelman päivityksestä ja digitaalisen aineiston suojaamisesta mainintoja ei ollut.

Taiteen ja kulttuurin näkymättömyyttä ja sivuroolia hallitusohjelmissa voidaan tulkita niin, etteivät aiheet ole olleet 2010 vuoden jälkeen lähellä hallitusten toiminnan ja päätösten ydinkysymyksiä. Selonteossa visioidaan kulttuurin tilaa Suomessa vuonna 2035, jolloin tärkeimmiksi mahdollisuuksiksi nostetaan kestävä kulttuuri, kulttuurinen moninaisuus ja luovuus, jotka tuottavat hyvinvointia, taloudellista kasvua ja kulttuurin vahvempaa yhteiskunnallista vaikuttamista.⁸¹ Kulttuurille luodaan siis suuria mahdollisuuksia ja suorituspaineita, mutta ehkä mahdollisuudet visioiden toteutumiseen olisivat paremmat, jos

⁸⁰ Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta, 34.

⁸¹ Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta, 23.

kulttuuriasiat integroitaisiin myös valtion koreamman tason suunnitelmiin eikä vain ministeriöiden omiin tavoitteisiin.

On mielenkiintoista pohtia, mitä hyötyä selonteosta on hallituksille ja eduskunnalle. Tutkimuksestani päätellen niitä käytetään tukena hallitusohjelmien tekemisessä. Selonteon valmistelussa kuultiin satoja alan asiantuntijoita, joten sillä on asema perusteellisena asiantuntijalausuntona. On hankala kuitenkin sanoa, miten paljon ohjelmien teossa on käytetty tukena juuri selontekoa. Suunnitelmiin ovat vaikuttaneet hallituspuolueiden tavoitteet ja näkemykset sekä ohjelman tekoajan ajankohtaisena pidetyt asiat kulttuurin ja taiteen kentällä. Vaikka selonteko on tehty tulevaisuutta silmälläpitäen, tuo aika kuitenkin mukanaan aina uusia asioita, joihin on tarpeellista vaikuttaa. Kulttuurin ja taiteen tapauksessa niin sanottuja uusia avauksia selonteon teemojen ulkopuolelta ei kuitenkaan ollut noussut esiin.

Valtion taide- ja kulttuuripolitiikka tarjoaa paljon kiinnostavia lisätutkimusmahdollisuuksia. Tutkia voisi esimerkiksi sitä, mitkä hallitusohjelmien tavoitteista ovat toteutuneet, tai mitä selonteon toimenpide-ehdotuksista on toteutettu esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriössä ilman, että niitä on mainittu hallitusohjelmissä. Olisi myös mielenkiintoista selvittää tarkemmin eri puolueiden taide- ja kulttuuripoliittisia ohjelmia sekä linjauksia. Niitä voisi verrata keskenään tai taide- ja kulttuuripoliittisiin selontekoihin. Olisi kiinnostavaa tietää ovatko jotkin puolueet tai muut puolueita lobbaavat tahot saaneet läpi omia kulttuuripoliittisia tavoitteitaan selontekoihin tai hallitusohjelmatasolle.

Vuoden 2019 eduskuntavaalien jälkeen hallitus muodostettiin SDP:n, keskustan, vihreiden, vasemmistoliiton ja RKP:n kesken. Aikataulusyistä Antti Rinteen hallitusohjelma jäi tutkimusaineiston ulkopuolelle, mutta lyhyesti sanottuna sen taide- ja kulttuuripoliittinen sisältö jatkaa melko samoilla linjoilla kuin aiemmatkin hallitusohjelmat: luoviin aloihin ja alalla toimijoiden toimeentuloon halutaan panostaa.⁸² Edellisestä kulttuuripoliittisesta selonteosta on kymmenisen vuotta aikaa. Taiteen ja kulttuurin kenttä voisi lähitulevaisuudessa kaivata tilannekatsauksen siitä, onko edellisen selonteon tavoitteiden toteuttamisessa käytännössä edetty.

---

⁸² Pääministeri Rinteen hallitusohjelma 2019, 170-172.

LÄHDELUETTELO

Boyatzis, Richard E. (2008). *Transforming Qualitative Information. Thematic Analysis and Code Development*. Sage Publications, Inc. : California, U.S.A.

Hallituksen itsevalvonta. Eduskunnan internetsivut. Viitattu 8.12.2016

https://www.eduskunta.fi/FI/hallituksenvalvonta/Sivut/hallituksen_itsevalvonta.aspx

Hallituksen politiikkariihen kannanotto 24.2.2009. Eduskunnan internetsivut. Viitattu

23.8.2017. <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/367816/vanhasen-hallitus-politiikkariihen-kannanotto-24.2.2009.pdf/b211cbe3-9abe-4303-bd3b-5864dcb5ac92>

Hallitukset aikajärjestyksessä. Valtioneuvoston internetsivut. Viitattu 23.5.2019.

<https://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitukset-ja-ministerit/raportti-/r/v2>

Hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma – kärkihankkeet ja vastuut.

Valtioneuvoston periaatepäätös 5.10.2011. Valtioneuvoston internetsivut. Viitattu 11.12.2017.

<http://valtioneuvosto.fi/kataisen-hallituksen-hallitusohjelma/strateginen-toimeenpanosuunnitelma>

Hallitusohjelman toimeenpano. Valtioneuvoston internetsivut. Viitattu 12.12.2017.

<http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/karkihankkeiden-toimintasuunnitelma>

Hallitustyöskentelyn ketteryys, voima ja tietopohja. Hallitusohjelmakokonaisuuden seurantamenettelyn arviointi ja kehittäminen. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja |

14/2010. Viitattu 9.12.2016 <http://vnk.fi/julkaisu?pubid=3712>

Hummastenniemi, Heidi (2014). *Palvelusta hyödykkeeksi : taiteen käsitteen merkityksen kehittyminen taide- ja kulttuuripoliittisissa selonteoissa 1978-2010*. Pro gradu -tutkielma,

Jyväskylän yliopisto. Viitattu 3.6.2019. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201403191376>

Kulttuurin hallinto ja toimijat. Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut. Viitattu 5.12.2016.

http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/kulttuurin_hallinto_ja_toimijat/?lang=fi

Kulttuuripolitiikan strategia 2020. Opetusministeriön julkaisu 2009:12. Viitattu 5.12.2016.
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Kulttuuripolitiikan_strategia_2020

Kulttuuripolitiikka. Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut 2016. Viitattu 5.12.2016.
<http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/?lang=fi>

OSALLISTAVA JA OSAAVA SUOMI – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019. Viitattu 18.11.2019.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-756-7>

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma (2011). Hallitusohjelmat vuodesta 1917. Valtioneuvoston internetsivut. Viitattu 9.12.2016.
<http://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitusohjelmat>

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma (2007). Hallitusohjelmat vuodesta 1917. Valtioneuvoston internetsivut. Viitattu 22.8.2017.
<http://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitusohjelmat>

Ratkaisujen Suomi: Puolivälin tarkistus. Hallituksen toimintasuunnitelma vuosille 2017–2019. Hallituksen julkaisusarja 5/2017. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 23.5.2019.
<https://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/karkihankkeiden-toimintasuunnitelma>

Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Hallitusohjelmat vuodesta 1917. Valtioneuvoston internetsivut. Viitattu 9.12.2016. <http://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitusohjelmat>

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006). KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. valtioneuvosto Viitattu 14.5.2019 https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Toimielimet. Taiteen edistämiskeskuksen internetsivut. Viitattu 5.12.2016.
<http://www.taike.fi/fi/toimielimet>

Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015–2019. Päivitys 2016. Hallituksen julkaisusarja 2/2016.

Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 23.5.2019. <https://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/karkihankkeiden-toimintasuunnitelma>

Valtioneuvoston nimittäminen ja järjestäytyminen. Valtioneuvoston internetsivut. Viitattu 8.12.2016. <http://valtioneuvosto.fi/tietoa/nimittaminen-ja-jarjestaytyminen>

Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta (2011) Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:8. Kopijyvä Oy. Viitattu 8.12.2016.

http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2011/Valtioneuvoston_selonteko_kulttuurin_tulevaisuudesta

Valtioneuvoston tiedonanto Eduskunnalle 22.6.2010 nimitetyn pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen ohjelmasta. Viitattu 21.5.2019. https://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelmat/-/asset_publisher/70-paaministeri-mari-kiviniemen-hallituksen-ohjelma

Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 24.6.2014 nimitetyn pääministeri Alexander Stubbin hallituksen ohjelmasta. Hallitusohjelmat vuodesta 1917. Valtioneuvoston internetsivut. Viitattu 9.12.2016. <http://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitusohjelmat>